

Bolvári-Takács Gábor

Mecenatúra és muzsika

Száz éves a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

1907-ben az Osztrák-Magyar Monarchia a boldog békeidők utolsó éveit éli. Európában a nagyhatalmak már a háborúra készülnek. A hágai konferencia meghatározza a hadviselés általános szabályait, az angol-orosz szerződéssel bezárul a hármass antant. 1907-ben azonban a művészet fejlődése még töretlen. Párizsban ekkor nyílik az első kubista kiállítás, Ravel megírja a Spanyol rapszódit, megjelenik Rilke: Új versek, valamint Bergson Teremtő fejlődés című műve. A magyar zenei élet sem szűkölködik jelentős eseményekben. 1907-ben kap tanári kinevezést a Zeneakadémián Bartók Béla és Kodály Zoltán. Ebben az évben születik a 20. századi magyar zeneművészet három, nemzetközileg is kimagasló alakja: Ferencsik János karmester, Ránki György és Rózsa Miklós zeneszerzők.

A hazai politikai helyzet mindazonáltal ingatag, 1906-ban új koalíciós kormány lép hivatalba, amelynek kereskedelemügyi minisztere az egykori kormányzó-elnök, Kossuth Lajos fia: Kossuth Ferenc. Az új miniszter – aki ifjúkorában maga is foglalkozott zeneszerzéssel, és érdeklődött a művészetek más ágai iránt – 1907. július 5-én engedélyezi a Postás Zenekar létrehozását. Az együttes ekkor negyven főből áll, ötletét a Postánál dolgozó altisztek és más munkatársak már régóta kezdeményezték. Ekkor, 1907-ben alakul meg hazánk egyik legrégebbi zenekara.

A szervezőmunka után, 1908 tavaszán kerül sor az első hangversenyre. A zenekar

vezető karmesterének Kraul Antalt kérték fel. Az ő munkája nyomán vált népszerűvé a Postás Zenekar, sok budapesti koncertet adtak, amelyek között nemzetközi rendezvényeken való fellépés ugyanúgy szerepelt, mint a legnevesebb budapesti szórakozóhelyek közönségének adott hangversenyek. A főváros publikuma hamar szívébe zárta a társulatot, amelynek működését az első világháború éveit kényeszerű szünettel terhelték.

1920 tavaszán indult újra a hangversenyélet. A húszas évek jelentették a zenekar első nagy megújulását. Ebben nemcsak a művészi produkciók játszottak szerepet, hanem számos jótékonyági hangverseny is, amelyeket postás családok gondjainak megsegítésére szerveztek. Amikor a Magyar Rádió a húszas évek közepén megkezdte műsorának közvetítését, az éter hullámain is felcsendültek a Postás Zenekar dallamai. Ebben az időben rögzítés még nem létezett, tehát a fellépéseket egyenes adásban sugározták.

A következő fordulópontot az 1931-es esztendő jelentette. Kraul Antal nyugalomba vonult, helyén a karnagyi tisztelet a Magyar Királyi Operaház fiatal karmesterével, Rubányi Vilmosmal töltötték be. Ez évtől egyébként a zenekar fenntartását az Országos Posta Zene- és Kultúregyesület vette át, és a zenekar neve is megváltozott: Országos Postás Zenekar néven adta tovább koncertjeit. Ebben az időben állandó szerződéses fellépések teljesítésére

is vállalkoztak, emellett tovább folytatták a már bevált, nagyszerű közönségcsalogató műsorokat és a rádióközvetítéseket. A negyvenöt fős zenekar éléről azonban Rubányi Vilmost más művészi kihívások budapesti és vidéki színházakhoz csábították; így pályázat útján Eördögh János lett a zenekar vezető karmestere, mégpedig két időszakban is, hiszen 1937–48, majd 1956–58 között állt az együttes élén. Az ő nevéhez köthető a zenekar első jelentős, szavazáson alapuló közönségsikere, hiszen 1940-ben a „Rádióélet” című lap pályázatot hirdetett negyvenhat hangverseny közvetítése alapján, és több mint százezer szavazat beérkezésével a Postás Zenekar nyerte el az Ezüsthagedű-díjat. Sajnos a második világháború megtörte a lendületet, így 1945 után ismét újra kellett kezdeni a zenekar felépítését.

1948-tól nyolcvan fővel szervezték újjá a Postás Zenekart, a vezető karnagy Gergely Pál lett. Sajnos néhány év múlva – az ötvenes évek sematikus, központosító és polgári értékeket tagadó kultúrpolitikája következtében – a zenekar átmenetileg szüneteltetni kényszerült működését, de néhány év múltán ismét koncertezhetett. A zenekari tagok összetartása meghozta gyümölcsét, és 1956-tól a már említett Eördögh János két éven át segíthette a zenekar munkáját.

Komoly fordulópontot hozott az 56-os forradalom után – a konszolidáció kultúrpolitikai szempontból is zavaros körülményei között – az 1958-as év. Ekkor az Operaház fiatal karmestere, Vasady Balogh Lajos vette át a Postás Szimfonikus Zenekar irányítását. Az ő működése a következő évtizedek során valóban meghatározó volt, hiszen 1983-ig irányította a társulatot. A belföldi szereplések száma jelentős mértékben megnőtt, bérletes előadások szerepeltek a repertoáron, amelyeket a közönség már elővételben megvásárolt.

Az Országos Filharmónia közreműködésével ekkortól számolhatunk külföldi fellépésekkel, és az ifjúsági koncertek kialakítása, azaz a közönség utánpótlásának nevelése is ekkor kapott először hangsúlyt a zenekar művészetpolitikájában. Vasady Balogh Lajos nyugalomba vonulása után a zenekar igazi nemzetközi tekintélyt nyert meg vezetőjéül, hiszen Lukács Ervin karmester vette át a zeneigazgatói posztot. Az ő igazgatása alatt a zenekar repertoárja a klasszikus és romantikus zeneirodalom terén jelentősen kibővült, és immár a 20. századi magyar zene autentikus megszólalására is vállalkozhattak. Az ekkor Magyar Posta Szimfonikus Zenekara néven működő együttes létszáma stabilizálódott, koncertjeinek száma pedig évi száz fölé emelkedett. Egyre több neves szolista és vendégkarmester vállalt fellépést a Postás Szimfonikusokkal.

Négy év után, azaz 1987-ben, ismét egy jeles karmester, a Magyar Televízió Nemzetközi Karmesterversenyén díjat nyert Medveczky Ádám vette át a zenekar irányítását. Tíz éven át dolgozott az együttesel, amely időszak a magyar komolyzene életében is jelentős periódusnak tekinthető. A zenekar a nyolcvanas évek végétől a kilencvenes évek közepéig terjedő években – átvészelve a politikai rendszerváltozás viharait – stabil része maradt a hazai szimfonikus zenekarok közösségének. Medveczky Ádám nevéhez kötődtek az első cd felvételek. Ugyancsak ez a periódus hozott alapvető változást a zenekar működésének és finanszírozásának sorsában is. 1990-ben a Magyar Posta három vállalatra bomlott (Magyar Posta Vállalat, Magyar Műsorszóró Vállalat, Magyar Távközlési Vállalat), és e három cég – legalábbis átmenetileg – közösen vállalta a Magyar Szimfonikus Zenekar néven működő együttes további fenntartását. E célból jött létre a Távközlési Zenei

Alapítvány. Az új szerv kezelte az alapítók által biztosított támogatást, és gondoskodott annak rendeltetésszerű felhasználásáról. A közös működtetés időszaka azonban csupán két évig tartott, 1992-ben ugyanis mind a Posta, mind az akkor már Antenna Hungária néven működő cég visszalépett vállalásától, a Matáv pedig – a hazai kultúrafinanszírozás szempontjából példaértékű döntéssel – egymaga vállalta tovább a zenekar, illetve az azt működtető alapítvány támogatását. Ekkor változott a zenekar neve Matáv Szimfonikus Zenekarra. A cég nem csupán a költségvetés folyósításával gondoskodott a zavartalan működésről, hanem meghatározó és a zenekar életét döntően befolyásoló lépésként a IX. kerületi Páva utcában felépítette a Matáv Zeneházat, amely 1995. májusi átadása óta – jelenleg Telekom Zeneház néven – komplex, többfunkciós kulturális intézmény. Székhelye az alapítványnak és a zenekarnak, állandó próbahelyiség a koncertre készülő művészek számára, továbbá alkalmas arra, hogy befogadó kulturális intézményként más hangversenyeknek és rendezvényeknek is teret adjon. A Matáv fenntartói támogatása a kilencvenes évek közepétől ugrásszerűen megemelkedett, amelynek következtében a zenekar pénzügyi gondoktól mentesen olyan helyzetbe került, hogy méltán és reálisan tűzhette ki maga elé az ország első három szimfonikus zenekara közé való kerülést. Ennek részeként 1997-ben – a zenekar megkeresése és a Matáv felkérése alapján – Ligeti András hegedűművész, karmester nyerte el a zeneigazgatói posztot, és tíz éve ő áll a ma Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar néven működő társulat élén. Ligeti András kinevezése nem pusztán formális aktus volt, hiszen nemzetközi szólista és karmester tapasztalata, az Operaházban, majd a Rádiózenekar élén töltött vezető beosztásai, a nem-

zetközileg ismert Bartók-interpretációi, valamint a 20. századi zeneművészet átfogó ismerete olyan szakmai háttérrel biztosított, amelyre építve a zenekar a korábitól eltérő műsorpolitikát és zenei célrendszert alakíthatott ki. Ligeti András új művészi koncepciójának következetes megvalósulása révén ugyanis a társulat valóban Magyarország vezető nagyzenekarai közé emelkedett. A zeneigazgató úr friss, tehetséges muzsikusokkal töltötte fel a zenekart, amely önmagában is hozzájárult a minőség emeléséhez. A változatos repertoárt korábban soha nem játszott művekkel, elsősorban a 20. századi zeneirodalom klasszikussá vált, nagy apparátust igénylő darabjaival egészítette ki. Így a zenekar repertoárját kortárs zeneművek, oratóriumok és sajátos, ötletes koncepcióval kialakított ifjúsági koncertsorozatok tették színessé. Mindezt minőségi előadás, kiváló vendégművészek, sikeres lemezfelvételek és közönségbarát programok kísérték. A zenekar azóta is évente több bérletsorozattal jelen van Budapest legnagyobb koncerttermeiben, előadásait folyamatosan rögzíti és sugározza a Bartók Rádió. Az elmúlt tíz év a nemzetközi kapcsolatok terén is változásokat hozott, hiszen több hosszabb-rövidebb európai turné után 2007-ben háromhetes Egyesült Államok-beli fellépés-sorozatára utazott a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar. A 2007-es év a zenekar centenáriumi éve. A száz évvel ezelőtti alapításra emlékezve a művészek hisznek benne, hogy a közönség az évfordulót éppolyan elfogódottsággal ünnepli majd, mint amilyen alázattal a muzsikusok készülnek a hazai zenekultúrában betöltött szerepük további erősítésére, a koncertlátogatók élményeinek gazdagítására.